

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 248/2019 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen saamelaisista opetussuunnitelmassa

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Emma Karin /vihr näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KKV 248/2019 vp:

Miten suomalaisten ja saamelaisten yhteistä historiaa ryhdytään opettamaan kouluissa ja miten saamelaisten näkyvyys opetussuunnitelmassa voidaan turvata maanlaajuisesti?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Opetushallitus on vahvistanut uusissa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (POPS, Opetushallitus 2014) saamelaisista saatavaa tietoa siten, että tietous ei jää enää yksittäisten oppiaineiden opetuksen varaan, vaan saamelaisia koskevasta opetuksesta määrätään jo perusteiden yleisissä osissa. Tämä toteutuu ensinnäkin osana ihmisoikeuskasvatusta. Kaikissa opetussuunnitelmien perusteissa on vahva ihmisoikeusperusta. Ihmisoikeuksien opetusta on sisällytetty useisiin oppiaineisiin ja samassa yhteydessä käsitellään saamelaisia alkuperäiskansana sekä eri vähemmistöjä. Perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmien perusteissa on kaikkia oppiaineita koskevat laaja-alaiset tavoitteet, joiden yhtenä osa-alueena on kulttuurisen kompetenssin rakentaminen. Tähän kuuluu myös tietous oman maan vähemmistöistä sekä saamelaisista alkuperäiskansana.

Lisäksi esimerkiksi perusopetuksen toimintakulttuuria koskien opetussuunnitelman perusteissa määrätään seuraavasti: ”Koulu oppivana yhteisönä on osa kulttuurisesti muuttuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa, jossa paikallinen ja globaali limittyvät. Erilaiset identiteetit, kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Oppivassa yhteisössä kotikansainvälisyys on tärkeä voimavara. Yhteisö arvostaa ja hyödyntää maan kulttuuriperintöä ja kansalliskieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Se tuo esiin saamelaiskulttuurin ja eri vähemmistöjen merkityksen Suomessa. Se kehittää yksilöiden ja ryhmien välistä ymmärrystä ja kunnioitusta sekä vastuullista toimintaa. Yhteisössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on perusoikeus. Kulttuuritraditioihin tutustutaan, erilaisista ajattelu- ja toimintatavoista keskustellaan rakentavasti ja luodaan uusia tapoja toimia yhdessä.” (POPS 2014: s. 28.)

Opetuksen järjestämistä ohjaavissa velvoitteissa todetaan seuraavaa: ”Saamelaisten oikeuksien turvaamiseksi otetaan huomioon lisäksi YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista.” (POPS 2014: s. 15.) Lisäksi eri oppiaineiden opetussuunnitelman perusteissa saamelaisten käsittelystä perusopetuksessa määrätään muun muassa seuraavasti:

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 248/2019 vp

Äidinkieli ja kirjallisuus

Oppilaita ohjataan tiedostamaan sekä omaa että muiden kielellisten ja kulttuuristen identiteettien monikerroksisuutta. Myös vähemmistökielten ja uhanalaisten kielten merkitys tuodaan esiin opetuksessa. Opetus tukee oppilaiden monikielisyyttä hyödyntämällä kaikkia, myös oppilaiden vapaa-ajalla käyttämiä kieliä. Opetus vahvistaa oppilaiden luottamusta omiin kykyihinsä oppia kieliä ja käyttää vähäistäkin kielitaitoa rohkeasti. Kielikasvatus edellyttää eri oppiaineiden yhteistyötä.

Elämäkatsomustieto

Tutkitaan eri näkökulmista omaa identiteettiä. Perehdytään suomalaiseen kulttuuriin ja kulttuuri-vähemmistöihin sekä erilaisiin elämän- ja maailmankatsomuksiin. Pohditaan esimerkiksi yhdenvertaisuuden, hyväksymisen, ymmärtämisen, tietämisen, uskomisen ja luulemisen merkityksiä. Perehdytään maailman kulttuuriperintöön ja sen arvokkuuteen. Harjoitellaan oman näkemyksen erittelyä ja perustelemista suhteessa eri kulttuureihin ja katsomuksiin.

Historia

Suomi osana Ruotsia: Tarkastellaan kehitystä Suomessa 1600–1700-luvuilla.

Vastaavasti lukion opetussuunnitelman perusteiden yleisissä osissa todetaan seuraavasti: ”Luki-ossa arvostetaan kulttuurista ja kielellistä moninaisuutta. Eri kielet, uskonnot ja katsomukset elävät rinnakkain ja vuorovaikutuksessa keskenään. Oppiva yhteisö hyödyntää maan kulttuuriperintöä, kansallis- ja vähemmistökieliä sekä omaa ja ympäristön kulttuurista, kielellistä, uskonnollista ja katsomuksellista moninaisuutta. Yhteisössä ymmärretään kielten keskeinen merkitys oppimisessa ja vuorovaikutuksessa sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan sosiaalistumisessa. Jokaisella oppiaineella on tapansa käyttää kieltä, oma käsitteistönsä ja omat tekstikäytäntönsä, jotka avaavat käsiteltäviin ilmiöihin eri näkökulmia. Kielitietoisessa lukiossa kehitetään opiskelijan monikielistä osaamista, joka koostuu tieteenalojen kielten, äidinkielten, niiden murteiden ja rekistereiden sekä muiden kielten eritasoisesta hallinnasta. Lukiossa jokainen opettaja on myös oppiaineensa tiedonalan kielen ja monilukutaidon opettaja.”

Lukion opetussuunnitelman perusteiden eri oppiaineiden opetuksessa todetaan muun muassa seuraavaa:

Historia

”Opiskelija tuntee suomalaista, saamelaista ja muiden vähemmistöryhmien kulttuuriperintöä ja arjen historiaa.”

Uskonto

”Uskonnon merkitys ja näkyvyys julkisella sektorilla, politiikassa, työelämässä ja taloudessa, uskonnolliset yhteisöt kolmannen sektorin toimijoina sekä uskonto yksilöiden ja perheiden elämässä

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 248/2019 vp

ja tapakulttuurissa huomioiden uskonnon rooli etnisten ja kielellisten vähemmistöjen elämässä Suomessa.”

Elämäkatsomustieto

”Suomalaisen kulttuurin ja identiteettipolitiikan historiallinen rakentuminen, suomalaisuuden monimuotoisuus ja suomalaiset vähemmistökulttuurit.”

Opetussuunnitelman perusteiden toimeenpanon tueksi Opetushallitus on laatinut tukimateriaalia mm. seuraaviin sivustoihin:

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/saamelaiset-ja-saamenkieliset-oppijat>

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/kieli-ja-kulttuurivahemmistot>

Opetushallitus on myös tukenut määrärahalla vuosina 2018 ja 2019 Saamelaiskäräjien koulutus- ja oppimateriaalitoimistoa Oktavuohta-sivuston ylläpitämiseksi ja päivittämiseksi, jotta kaikki koulut voivat hyödyntää sitä saamelaisuuden käsittelyssä: <https://www.oktavuohta.com/>. Opetus- ja kulttuuriministeriö ovat myös kutsuneet kaikkia kouluja viettämään saamelaisten kansallispäivää 6.2. jo useana vuonna.

Helsingissä 7.11.2019

Opetusministeri Li Andersson